

Kyrkliga konstgrepp

Då kyrkomötets särskilda utskott avstyrker förslaget om kvinnors tillträde till prästtjänst begagnas konstgrepp som är kända sedan årtusenden både i de religiösa och de världsliga ideologiernas historia. Man begär och försvarar en åtskillnad som alldeles uppenbart innebär att en grupp gynnas på en annans bekostnad, men samtidigt förnekar man att denna åtskillnad djupa resett existerar. Endast männen skall få vara präster, kvinnorna får ägna sig åt mindre viktiga kyrkliga funktioner. Men, påstår man, detta är inte någon underordning av kvinnorna, ty från den högre allmänna synpunkten är könen trots allt likvärdiga.

Utgångspunkten är naturligtvis en rad bibelspråk, framför allt paulinska uttalanden. Bibeln lär att mänskligheten är en organism, sägs det, kyrkan är Kristi kropp, där alla är lemmar som skall tjäna varandra. Lemmarna är emellertid inte lika, även om de principiellt är likvärdiga. Kvinnorna får inte tala i församlingen, enligt ett berömt ord av Paulus, och enligt ett lika berömt ord är mannen kvinnans huvud; alltså får kvinnan inte bli präst. Men "i detta får icke inläggas något nedvärderande för kvinnan". Mannen har sin plats och kvinnan har sin, att kvinnan skall tiga och betrakta mannen som sitt huvud betyder inte alls att kvinnan skulle anses underlägsen eller vara mindre värdefull än mannen.

Detta är som sagt ett urgammalt knep för att försvara reell olikhet under skenet av jämlikhet och likställighet. Långt före kristendomen begagnades precis samma grepp. Vi kommer alla ihåg från skolan hur Roms missnöjda och ur staden uttågade plebejer förmåddes att vända tillbaka genom förklaringen att de båda samhällsklasserna i själva verket var likställda men fyllde olika funktioner; patricierna var huvudet och plebejerna var magen. Den kristna kyrkan har använt exakt samma liknelse då den ställt sig på traditionens sida mot framsteget, på överhetens sida mot undersåtarna, på överklassens sida mot de fattiga. Under medeltiden framställdes riddarnas rikedom och

makt liksom böndernas fattigdom och ofrihet som led i den gudomliga världsordningen. Enligt kyrkans lära var samhället liksom människokroppen en organism bestående av olika lemmar. "Varje lem har sin bestämda funktion, bön eller försvar eller handel eller arbete i jorden. Varje lem måste få vad som passar dess status och får icke begära mer... Valsignade av kyrkan blev privilegium och makt, ämbete och plikt" (Tawney).

På samma sätt värjde kyrkan eller kyrkorna ännu under 1800-talet slaveriet, de rikas rikedom och de mäktigas makt, männens överordnade ställning i förhållande till kvinnorna. "Den kristne anser de olikheter, företräden och brister som i världen förekomma icke vara väsentliga", skrev ärkebiskop Reuterdahl. "Icke kommer så mycket därpå an om vi äta ett torftigt bröd i vårt anletes svett eller om vi fått rikedom och överflöd." Från Guds synpunkt var dock alla likvärdiga, i ett kommande liv skulle den verkliga förtjänsten belönas och den verkliga orättfärdigheten bestraffas; på detta sätt kunde himmelen tjänstgöra som de fattigas politiska utopi. Med tanke på allt detta är det bisarrt men inte förvånande att kyrkomötesutskottet kan påstå att den bibliska synen på människovärdet "har förvandlat de sociala förhållandena" och "inifrån övervunnit slaveriet". Detta påstående innebär alltså att kyrkorna praktiskt taget oavlatligt och systematiskt handlat i strid med den "bibliska synen på människovärdet".

Kyrkan har liksom den konservatism som den tjänat steg för steg måst uppge dessa positioner, och den har vid varje steg förklarat att i själva verket det som vunnits, dvs det som man efter mycket motstånd godtagit, är en konsekvens av kristna influenser. Nu står kyrkan i Sverige på sin sista bastion. Det gäller att åtminstone inom kyrkan själv hävda mannens ledning, och för detta ändamål tillgriper man utsagor från ett orientaliskt folk för 2 000 år sedan, då den situation inom samhällslivet som småningom raserats framstod som självklar.

Komik och underligheter finns i nästan varje stycke av det kyrkliga utlåtandet. Helt allvarligt säger man exempelvis att kvinnorna inte får vara präster, men de får gärna vara profeter, vilket ju är ännu finare; någon antydning om att både manliga och kvinnliga profeter är okända i vår tid och för den kyrkliga hierarkin finns inte. Det sägs också att Pauli ord måste vara noga övertänkta, eftersom "det fanns prästinnor i ett flertal hellenistiska kulturer"; det noteras inte att dessa prästinnor hade en helt annan funktion än den kristna kyrkans präster och att Pauli ord uppenbart var bestämda av

det skede under vilket han levde. Man vågar inte erkänna att Paulus utgick från att kvinnorna skulle ha en underordnad ställning, trots att detta klart framgår av ett av reservanternas citerat bibelord: "Det är dem inte tillstätt att tala, utan de böra underordna sig såsom lagen bjuder." Ett annat uttalande av Paulus är kanske ännu mera upplysande: "I hustrur, underorden eder edra män, såsom I underorden eder Herren." Inte heller framhävs, såsom reservanternas likaledes påpekar, att enligt Paulus kvinnorna lika litet borde få vara lärare som präster.

Biskop Cullberg har — ett för honom icke okänt förfarande — sökt placera sig mellan två stolar. Han anser inte att de återopade bibelorden är bindande, men böjer sig för dem som så anser. "Det kan enligt min mening", skriver han, "icke ha varit vare sig Jesu egen eller hans apostlars avsikt att med de för dåtiden självklara anordningarna och föreskrifterna binda kyrkan för all framtid." Att de bibliska gestalterna över huvud skulle ha tänkt eller ha avstått från att tänka på den svenska kyrkan efter 2 000 år är en förbluffande hypotes.

Tror kyrkans män på den bibelbevisning de presterar? Eller använder de den bara som värn för sin egen konservatism, sin egen tro på mannens speciella kallelse? Vare sig den ena eller den andra frågan besvaras med ja, är de religiösa yrkesmännens hållning lika ohållbar och för deras kyrka lika avslöjande.